

NASJONAL STRATEGI FOR SPRÅK, LESING OG SKRIVING

OVERSIKT OVER RESSURSANE
OG INFORMASJON TIL BRUKARANE

Hva er språkløyper.no

Nettsiden www.sprakloyper.no består av gratis ressurser for kompetanseutvikling rettet mot barnehagepersonale og lærere i grunnskole og videregående skole på området språk, lesing og skriving. Ressursene er bygget opp med tanke på å brukes i profesjonsfaglige læringsfellesskap på arbeidsplassene.

Nettsiden er utviklet av Lesesenteret og Skrivesenteret innenfor strategien «Språkløyper, et løft for språk, lesing og skriving 2016 – 2019» i nært samarbeid med Utdanningsdirektoratet og finansiert av Kunnskapsdepar-

tementet. Det faglige innholdet er forskningsbasert, og det er laget i samarbeid med Statped, flere av de nasjonale sentrene, personale ved en rekke universiteter og høyskoler, samt mange barnehager og skoler.

Tema i ressursene er undervisning og utvikling av språk, lesing og skriving hos alle barn og elever. Et ekstra fokus rettet mot elever med lese- og skrivevansker, barn og elever med språkvansker eller stort læringspotensial, mot flerspråklige og mot gutter. Innholdet presenteres i en lett tilgjengelig form med tanke på at det skal kunne brukes i fellestid etter

endte arbeidsdag. Selve faginnholdet presenteres som korte filmer, filmet foredrag, billedhistorie, podcast eller tekst. Til faginnholdet er det laget diskusjons- og refleksjonsoppgaver samt oppdrag hvor deltakerne blir bedt om å prøve ut noe av det som er presentert og deretter dele erfaringene. Oppbyggingen av ressursene er basert på forskningsbasert kunnskap om hvordan utviklingsarbeid kan føre til varig endring i praksis.

Til hver ressurs finnes det en detaljert instruksjon om hvordan arbeidet kan gjennomføres. Lokale

ledere og ressurspersoner er viktige når det gjelder å lede arbeidet, for eksempel ved å etablere et læringsfellesskap som åpner for refleksjon, utforskende samtaler og deling av gode så vel som mindre gode erfaringer.

I denne brosjyren presenterer vi alle pakkene som blir produsert fram til 2020, og bakerst i brosjyren finner dere mer om bruk av ressursene. Mer informasjon finnes også på www.sprakloyper.no.

Vi håper at dere i barnehager og skoler vil gjøre som mange andre, bruke ressursene til utvikling og samarbeid!

*For teamet som har laget ressursene
Margunn Mossige
Prosjektleder Språkløyper*

www.sprakloyper.no

Språk- og leseaktiviteter

Målgruppe: Alle tilsette i barnehagar.

Mål: Styrka det daglege arbeidet med språklæring i barnehagen gjennom ulike leseaktiviteter.

Innhald: Gjennom arbeid med pakken får personalet kunnskap om språklæringa til barn, samt kunnskap om og erfaring med å lesa på ulike måtar. Pakken viser korleis ulike måtar å lesa på kan inkludera *alle* barn i språkarbeidet til barnehagen.

Språkhverdag

Målgruppe: Alle tilsette i barnehagar.

Mål: Styrka det daglege arbeidet med språklæring i barnehagen gjennom å vera bevisste på språkleg mangfald.

Innhald: Gjennom arbeid med pakken får personalet kunnskap om språkleg deltaking som drivkraft for språkutviklinga til barn. Pakken viser korleis personalet kan inkludera alle barna i språkarbeidet til barnehagen ved å ha eit blikk for språk og ved å byggja på dei språklege erfaringane til barna.

Språkvansker

Målgruppe: Alle ansatte i barnehager.

Mål: Øke de ansattes kompetanse i å oppdage språkvansker hos barn, og å iverksette og styrke arbeidet med språklæring hos det enkelte barn som viktig ledd for tidlig innsats.

Innhald: Kunnskap om ulike former for språkvansker og hvordan vanskene kan komme til uttrykk. Få erfaring med dynamisk samspill der observasjon og tiltak går hånd i hånd som støtte til barn i deres videre språklige utvikling. Refleksjon og vurdering av egen praksis er også sentralt.

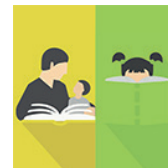

Overgang fra barnehage til skole

Målgruppe: Barnehage- og skoleeiere, ledere og pedagoger i barnehage og skole.

Mål: Gi kunnskap som er viktig for å skape sammenheng og kontinuitet i barns språk, lese- og skriveutvikling i overgangen fra barnehage til skole. Visa hvordan kommuner kan utvikle rutiner og systemer som ivaretar overgangen på en best mulig måte. Få frem hva som er sentralt i arbeidet med overgangen og synliggjøre hvilket ansvar de ulike aktørene har.

Innhald: Innsikt i temaene samarbeid, kulturmøter, språkarbeid, minoritetsspråklige i overgang og kartlegging. Systematisk arbeid med språk, lesing og skriving har betydning for den språklige utviklingen og kompetansen til barn.

Brobyggeren

Målgruppe: Alle tilsatte i barnehager.

Mål: Styrke barnehagens daglige arbeid med barns språklæring gjennom omsorg, støtte og utfordring i relasjonene mellom barn og voksne.

Innhald: Gjennom arbeid med pakken får personalet kunnskap og erfaring med å skape mening for og sammen med barn i ulike språkmøter. Pakken viser hvordan personalet kan være en brobygger i barns språklæring, samt hvordan språket kan være et verktøy for å forstå seg selv og verden rundt.

Vurdering og dokumentasjon av språk

Målgruppe: Alle tilsette i barnehagar.

Mål: Styrke barnehagen sitt arbeid med språk gjennom observasjon, vurdering og dokumentasjon.

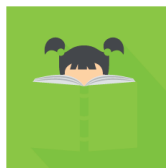
Innhald: Gjennom arbeid med pakken får barnehagepersonalet kunnskap og erfaring med ulike former for dokumentasjon av barn si språkutvikling og -miljø. Pakken viser korleis personalet kan støtte barn si språklæring gjennom observasjon, kartlegging eller dokumentasjon.

Startpakke

Målgruppe: Lærarar på barnetrinnet.

Mål: Byggja ei felles forståing av kva som ligg i omgrepet «grunnleggjande ferdigheit,» kva det vil seia å vera lese- og skriveleiarar i alle fag og korleis lærarar kan læra av kvarandre gjennom refleksjon og utforskande samtaler.

Innhold: Pakken ser blant anna nærare på måten lærarar samarbeider og samtalar på, og korleis ein kan få endå høgare kvalitet inn i denne samhandlinga. Refleksjonar rundt eksisterande praksis i lese- og skriveopplæringa ved skulen står sentralt. Ein ser nærare på både eigen og andre sin praksis rundt lesing og skrivning, som profesjonelle lærarar.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **OPPSTART**

Prinsipper for god skriveopplæring

Målgruppe: Lærarar på barnetrinnet. Delar av materialet er særleg relevant i skriveundervisninga for minoritetsspråklege elevar.

Mål: Formidla kunnskap om kva som kjenne-teiknar god skriveopplæring på barnetrinnet.

Innhold: Gjennomgang av omgrep og teknikkar som modellering, lesing av modelltekstar, klare formål og tydelige rammer i skriveoppgåvene til elevane. Støtte og rettleiing i skriveprosessane som viktige prinsipp.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **SKRIVING SOM GRUNNLEGGENDE FERDIGHEIT**

Å arbeide med språk og vokabular

Målgruppe: Lærere på barnetrinnet.

Mål: Gi kunnskap om hvordan en kan legge til rette for arbeid med språk og vokabular som en integrert og selvfølgelig del av undervisningen i alle fag.

Innhold: Pakken gir innsikt i hva som kjennetegner et språk-stimulerende læringsmiljø. Noe som er særlig viktig for elever med språk- eller lesevansker og for minoritetsspråklige elever. En viktig side av det å beherske et språk er tilgang til et rikt ordforråd, derfor legger denne pakken også vekt på å vise praksisnære eksempler på hvordan lærere kan arbeide med ord som en integrert del av leseopplæringen.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **LESING SOM GRUNNLEGGENDE FERDIGHEIT**

Å støtta elevane si skrivning

Målgruppe: Alle ansatte på barnetrinnet.

Mål: Skape en bevissthet om hvordan man kan støtte elevenes skriveutvikling.

Innhold: Viser hvordan man kan støtte elevenes skriveutvikling gjennom bruk av ulike former for støtte slik som modelltekster, skriverammer og samtaler om språk og tekst. Pakken presenterer konkrete eksempler på skrivning i ulike fag og gir rom for refleksjoner i lærerkollegiet.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **SKRIVING SOM GRUNNLEGGENDE FERDIGHEIT**

Bokstavlæring og metodevalg i begynneropplæringa

Målgruppe: Lærere i begynneropplæringa.

Mål: Gi kunnskap og metodar som kan føra til ei best mogleg læring av bokstavar.

Innhold: Rask progresjon i bokstavlæringa, dei ulike metodane i begynnaropplæringa, bokstavforming og blyantgrep. Korleis lærarar kan leggja til rette for ei opplæring som sikrar at elevane lærar å skriva bokstavane rett.

➡ PUBLISERT UNDER TEMAET **BEGYNNEROPPLÆRING**

Lesing i begynneropplæringa

Målgruppe: Lærere i begynneropplæringa.

Mål: Å fremja leseferdigheiter og leselyst blant elevane gjennom å leggja til rette for elevane si eiga lesing, formidling av litteratur og rettleia lesing.

Innhold: Viser korleis ein kan leggja til rette for individuell lesing i klasserommet og korleis litteratur kan formidlast slik at lesinga blir opplevd som stimulerande. I tillegg korleis rettleia lesing kan gjerast i undervisinga og konkrete tips til undervisningsopplegg.

➡ PUBLISERT UNDER TEMAET **BEGYNNEROPPLÆRING**

Skole-hjem-samarbeid

Målgruppe: Lærere i begynneropplæring og ellers på barnetrinnet.

Mål: Formidle kunnskap og ulike syn på lekser som skolearbeid.

Innhold: Pakken tar for seg spørsmål som: Hva skal og kan lekser brukes til? Hva sier forskningen om lekser? Hvordan er vår praksis knyttet til lekser i lesing og skriving? Hvilken rolle skal foreldre ha i arbeidet med barnas lekser? Hvordan gjøre foreldre «i stand til» å følge opp barnas lese- og skrivelekser?

➡ PUBLISERT UNDER TEMAET **BEGYNNEROPPLÆRING**

Skriving i begynneropplæringa

Målgruppe: Lærere i begynneropplæringa.

Mål: Formidla kunnskap om skriveutviklinga til barn og visa korleis ein kan leggja til rette for skriving med unge elevar.

Innhold: Pakken inneheld ei rekkje didaktiske tilnæringsmåtar som kan gi rom for refleksjon og diskusjon i lærarkollegiet om skriveopplæring. Han har òg eit fokus på skriving som grunnleggjande ferdigheit i dei ulike faga og korleis ein kan leggja til rette for slik skriving.

➡ PUBLISERT UNDER TEMAET **BEGYNNEROPPLÆRING**

Kartlegging av leseferdighet

Målgruppe: Lærarar på 1.-3. trinn.

Mål: Auka medvitet rundt bruken av kartleggingsverktøy og vurdering av kvaliteten på desse.

Innhald: Gjennomgang av dei obligatoriske kartleggingsprøvene i lesing frå 1. til 3. trinn. Forslag til korleis kartleggingsresultat kan vurderast og følgjast opp. Råd om korleis kontaktlærarar og skular kan nytta resultatata for å følgja opp og gi tilpassa opplæring til elevar som har stagnert eller har kome til kort i den første leseopplæringa.

➡ PUBLISERT UNDER TEMAET **BEGYNNEROPPLÆRING**

Arbeid med skjønnlitterære tekstar i norskfaget

Målgruppe: Norsk lærarar på barnetrinnet.

Mål: Gi kunnskap om korleis lærerane kan utfordre elevane på barnetrinnet til å analysere og tolke skjønnlitterære tekstar og stimulere til leselyst.

Innhald: Fokuserer på kva det vil seie å lese og skrive på norskfaget sine premisser. Skjønnlitteratur har ein heilt sentral plass i norskfaget, derfor vil pakken fokusera på korleis leseopplæringa i norsk stimulerer til lesemåtar der elevane får analysere og tolke.

➡ PUBLISERT UNDER TEMAET **LESING OG SKRIVING I FAG**

Sidemål på mellomsteget. God start med nynorsk

Målgruppe: Lærarar på barnetrinnet.

Mål: Auka kompetansen om god nynorsk-opplæring på mellomtrinnet og synleggjera det viktige ved å starta undervisinga allereie på barnetrinnet.

Innhald: Bevisstgjerjing om språk og språkarbeid. Bli kjend med nynorsk barnelitteratur og korleis denne kan brukast som modelltekst når elevane skal eksperimentera med skiving på nynorsk. Ulike skriveoppgåver og korleis ein bør rettleia elevar i skriveprosessen.

➡ PUBLISERT UNDER TEMAET **LESING OG SKRIVING I FAG**

Lese- og skrivevansker på barnetrinnet

Målgruppe: Alle lærarar på barnetrinnet, spesialpedagogar og pedagogar som arbeider med elevar som har utfordringar med skriftspråket.

Mål: Auka kompetansen om lese- og skrivevanskar og gi verktøy til å oppdaga og hjelpe elevar med slike vanskar.

Innhald: Gir innblikk i det «typiske» utviklingsforløpet og går nærare inn på kjenneteikn ved lese- og skrivevanskar. Utfordringar med skriftspråket blir ofte oppdaga i løpet av dei første åra på skulen, men kan óg kome til syne seinare i skuleløpet. Derfor er innhaldet i denne kompetanseutviklingspakken ikkje trinnspesifikt.

➡ PUBLISERT UNDER TEMAET **VANSKER MED SPRÅK, LESING OG SKRIVING**

Språkvansker

Målgruppe: Lærere på barnetrinnet.

Mål: Bidra til at lærere kan gjenkjenne elever med språkvansker og sette inn tiltak så tidlig som mulig.

Innhold: Du får en innføring i hva språkvansker er, og hvordan vanskene kommer til uttrykk. Du får også eksempler på kartleggingsverktøy, og hvordan disse kan anvendes, samt en innføring i noen generelle og noen spesifikke tiltak. Det er i pakken lagt vekt på tidlig innsats og verdien av et godt språkmiljø.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **VANSKER MED SPRÅK, LESING OG SKRIVING**

Nyankomne, minoritetsspråklige elever

Målgruppe: Lærere og skoleledere på barnetrinnet.

Mål: Gi innsikt i hvordan skolen kan etablere gode mottaksrutiner som består av: Kartlegging, innholdet i opplæringen den første tiden og samarbeidet mellom lærere, skole og hjem og ulike nivåer i utdanningsløpet.

Innhold: Pakken består av fire økter: 1. Mottak av nyankomne elever. 2. Opplæring den første tiden. 3. Samarbeid om elevens opplæring. 4. Overganger mellom ulike nivåer og opplærings-tilbud.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FLERSPRÅKLIGE ELEVER**

Lese- og skriveteknologi

Målgruppe: Lærere på barnetrinnet.

Mål: Øke forståelsen for hvor viktig lese- og skriveteknologi er for elever som strever med lesing og skriving. Planlegge bruk av skriveteknologi inn i all undervisning.

Innhold: Kunnskap om og erfaring med å bruke lese- og skriveteknologi. Møter med barn og voksne som deler sine erfaringer med bruk av disse teknologiene.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **VANSKER MED SPRÅK, LESING OG SKRIVING**

Overgang fra barnehage til skole

Målgruppe: Barnehage- og skoleeiere, ledere og pedagoger i barnehage og skole.

Mål: Gi kunnskap som skaper sammenheng og kontinuitet i barns språk, lese- og skriveutvikling i overgangen fra barnehage til skole. Vise hvordan kommuner kan utvikle rutiner og systemer som ivaretar overgangen på en best mulig måte. Få frem hva som er sentralt i arbeidet med overgangen og synliggjøre hvilket ansvar de ulike aktørene har.

Innhold: Innsikt i temaene samarbeid, kulturmøter, språkarbeid, minoritetsspråklige i overgang og kartlegging. Systematisk arbeid med språk, lesing og skriving har betydning for den språklige utviklingen og kompetansen til barn.

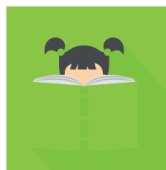
➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **BEGYNNEROPPLÆRING**

Stasjonsundervisning

Målgruppe: Lærere på barnetrinnet, særlig første og andre årstrinn.

Mål: hjelpe lærere til å utnytte mulighetene som arbeidsmåten stasjonsundervisning gir.

Innhold: Øktene i pakken legger til rette for en undervisning som gir elevene god bokstavkunnskap og gode lese- og skriveferdigheter. I tillegg gis det nyttige tips knyttet til den praktiske gjennomføringen av stasjonsundervisningen.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **BEGYNNEROPPLÆRING**

Lesing og skriving i musikk

Målgruppe: Faglærere i musikk på barne- og ungdomstrinnet.

Mål: Bidra til at faglærere i musikk kan reflektere rundt egen praksis og slik kunne ivareta lese- og skriveopplæring på en fagrelevant måte.

Innhold: I denne kompetanseutviklingspakken drøftes spørsmål som: Hva innebærer lesing som grunnleggende ferdighet i musikk? Hva innebærer skriving som grunnleggende ferdighet i musikk? Hva vil det si å kunne skrive og lese i musikk? Det oppfordres til refleksjon rundt tekster, filmer og eksempler fra praksisfeltet.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **LESING OG SKRIVING I FAG**

Drama som arbeidsmåte i klassen

Målgruppe: Lærere på barnetrinnet.

Mål: Å fremme elevenes fantasi, kreativitet, forståelse og refleksjon over tekst og innhold gjennom drama.

Innhold: Pakken viser hvordan du som lærer setter rammene for dramaleken og hva du må tenke gjennom på forhånd. Andre moment er blant annet hva som oppnås med drama som ikke kan ivaretas av andre arbeidsmåter og hvilken betydning det kan ha for elevene at man tilrettelegger for estetiske opplevelser som de kan gi sitt eget uttrykk.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **BEGYNNEROPPLÆRING**

Å arbeide med engasjement og førforståelse

Målgruppe: Lærere på barnetrinnet.

Mål: Gi lærerne ulike måter å skape engasjement for lesing på, og bevissthet om betydningen av å aktivere bakgrunnskunnskap.

Innhold: Vise hvordan læreren kan skape engasjement for lesing, og hvorfor førlesingsfasen er viktig i denne sammenheng. Det blir gitt konkrete eksempler på aktiviteter som på ulike måter aktiverer eller bygger førkunnskap.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **LESING SOM GRUNNLEGGENDE FERDIGHET**

Leseflyt

Målgruppe: Lærere på 3. til 7. trinn.

Mål: Målet med denne pakken er at lærere skal få kunnskap om sammenhengen mellom ordlesing og leseflyt og at dette er viktig for leseforståelsen. Gjennom arbeid med pakken skal de få kompetanse til å integrere arbeid med ordlesing og leseflyt som en naturlig del av det daglige tekstarbeidet i ulike fag og få kompetanse til å vurdere elevers leseferdigheter ved å lytte til deres leseflyt.

Innhold: Du vil blant annet få se eksempler fra undervisning av hvordan lærere jobber eksplisitt med ordlesing og leseflyt i meningsfulle sammenhenger for alle elever.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **LESING SOM GRUNNLEGGENDE FERDIGHET**

Språkutviklende skriveundervisning i engelsk

Målgruppe: Engelsklærere på barnetrinnet.

Mål: Gi en god innføring i Sirkelen for undervisning og læring for at lærere skal kunne bruke denne til helhetlig og språkutviklende skriveopplæring relativt tidlig i engelskopplæringa.

Innhold: Denne pakken viser hvordan engelsklærere gjennom helhetlig og språkutviklende undervisning kan ta elevene et steg videre i skrivingen av informasjonstekst. Ulike former for stillasbygging, som modellering, varierte læringsaktiviteter og lærings-samtaler skal gi elevene støtte i prosessen med å utvikle seg som skrivere

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **LESING OG SKRIVING I FAG**

Å arbeide med leseforståelse

Målgruppe: Lærere på barnetrinnet.

Mål: Skape bevissthet og kunnskap om at leseforståelse er en prosess som blir påvirket av blant annet formålet med lesingen, eleven og teksten som leses.

Innhold: I denne pakken får du vite mer om hva læreren kan gjøre for å utvikle leseforståelsen til elevene. Vi ser nærmere på forutsetninger hos eleven som strategibruk, oppmerksomhet og motivasjon, og viser hvordan også tekst og målet med lesing har stor betydning for leseforståelsen.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **LESING SOM GRUNNLEGGENDE FERDIGHET**

Lesing, skriving og muntlighet i KRLE

Målgruppe: Lærere i KRLE på barnetrinnet.

Mål: Etablere en felles forståelse for hva lesing, skriving og muntlighet i KRLE er, om utfordringene elevene kan oppleve i faget og hvordan læreren kan støtte elevene i læringen.

Innhold: Kompetanseutviklingspakken gir innsikt i hva lesing, skriving og muntlighet som grunnleggende ferdigheter innebærer i KRLE. Pakken gir rom til å reflektere rundt hvordan man kan arbeide med eksplisitt lese- og skriveopplæring i klasserommet. I tillegg ser pakken nærmere på hvordan du som lærer kan bruke muntlighet til å utvikle elevenes forståelse og innsikt i faget.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **LESING OG SKRIVING I FAG**

Lesing i matematikk

Målgruppe: Lærere på barnetrinn, særlig i begynneropplæring.

Mål: Skape bevissthet og rom for refleksjon rundt språk i matematikk, for å avdekke elevenes begrepsforståelse.

Innhold: I pakken illustrerer vi hvordan elevene kan forstå noen viktige begreper som blir brukt både i hverdagspråket og i matematikk. Øktene går nærmere inn på utfordringer man må være spesielt bevisst på i begrepsopplæring i matematikk.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **LESING OG SKRIVING I FAG**

Bokstavprøven

Målgruppe: Lærere, spesialpedagoger og ansatte i PPT.

Mål: Formidle kunnskap om betydningen av automatisert bokstavkunnskap og vise hvordan bokstavprøven kan brukes til å vurdere elevers bokstavkunnskap.

Innhold: Pakken presenterer Lesesenterets bokstavprøve som et redskap til å vurdere bokstavkunnskap hos elever i begynneropplæringen, og hos elever som strever med lesing og skriving. Det gis eksempler på hvordan usikker bokstavkunnskap kan fremtre i lesing og skriving i 1. klasse, og hvordan usikker bokstavkunnskap påvirker lesing og skriving hos eldre elever med lese- og skrivevansker.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **VURDERINGSVERKTØY**

Nasjonal prøve i lesing

Målgruppe: Lærere på mellomtrinnet og ungdomstrinnet.

Mål: Gi kunnskap om hvordan nasjonal prøve i lesing kan brukes som et pedagogisk verktøy i leseopplæringen.

Innhold: Pakken viser hvordan du kan bruke resultater fra nasjonale prøver i arbeidet med å utvikle elevenes leseferdigheter. Blant annet går vi grundigere inn på hvordan læreren kan arbeide for å utvikle elevenes evne til kritisk lesing, lese mellom linjene, lese sammensatte tekster og å lese multiple tekster, med utgangspunkt i nasjonale prøver.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **VURDERINGSVERKTØY**

Læringsfremmende vurdering

Målgruppe: Lærere i alle fag på barnetrinnet.

Mål: Skape økt bevissthet om hva som kjennetegner læringsfremmende vurdering og god vurderingspraksis.

Innhold: I denne kompetanseutviklingspakken belyses ulike begreper som benyttes i forbindelse med vurdering. Pakken presenterer også prinsipper for god underveivurdering og synliggjør at god vurderingspraksis på mange måter er synonymt med god undervisning, og at den foregår i alle deler av en læringsprosess.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **SKRIVING SOM GRUNNLEGGENDE FERDIGHET**

Tidlig innsats

Målgruppe: Lærere, spesialpedagoger og ansatte i PPT.

Mål: Formidle kunnskap om hvordan lærere, spesialpedagoger og ansatte i PPT kan identifisere og følge opp elever som står i fare for å bli hengende etter i lesing og skriving.

Innhold: I denne pakken vil du finne ulike ressurser knyttet til elever som strever med både talespråklige og skriftspråklige ferdigheter, for eksempel språkbruk eller skriving. Du vil også finne forslag til kartleggingsmateriell og eksempel på hvordan skolen kan gjennomføre intensiv opplæring.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **BEGYNNEROPPLÆRING**

Kartlegging av skriftspråklige ferdigheter

Målgruppe: Lærere, spesialpedagoger og ansatte i PPT.

Mål: Formidle kunnskap om kartlegging og kartleggingsprøver.

Innhold: Pakken er utformet som en innledning til ressurser som omhandler nasjonale prøver, de obligatoriske kartleggingsprøvene i lesing, Lesesenterets staveprøve og Lesesenterets bokstavprøve.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **VURDERINGSVERKTØY**

Det flerspråklige klasserommet

Målgruppe: Lærere på barne- og ungdomstrinn som har flerspråklige elever i klassen.

Mål: Å gi lærere faglig og didaktisk trygghet til å stå i det flerspråklige klasserommet.

Innhold: Denne pakken gir en innføring i interkulturell kompetanse og andrespråklæring som kan styrke lærers mestringsfølelse i det flerspråklige klasserommet. Videre introduseres didaktisk verktøy som kan være til nytte i tilrettelegging og tilpassing av undervisning for flerspråklige elever.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **FLERSPRÅKLIGE ELEVER**

På sporet – tidlige intensive tiltak

Målgruppe: Skoleledere og lærere i begynneropplæringa.

Mål: Gi kunnskap om tidlige intensive tiltak for elever som står i fare for å utvikle vansker med lesing og skriving.

Innhold: Et eksempel på intensiv metodisk leseundervisning over 25 uker. Opplegget er sentrert rundt fire økter som inngår i en større helhet; ABC, veileda lesing, skriving og høytlesing.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **BEGYNNEROPPLÆRING**

Elever med stort læringspotensial

Målgruppe: Lærere på barne- og ungdomstrinnet.

Mål: Gi lærarane reiskap til å gjennomføre tilpassa opplæring som inkluderer elevar med stort læringspotensial.

Innhold: I pakken viser vi kva som kjenneteiknar elevar med stort og eksepsjonelt stort læringspotensial, seier litt om kvifor ein skal tilrettelegge undervisninga for desse elevane, og gir døme på korleis ein kan gjere det innanfor rammene for tilpassa opplæring.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **ELEVER MED STORT LÆRINGSPOTENSIAL**

Gutar, jenter og lesing

Målgruppe: Lærere på barne- og ungdomstrinnet og i vidaregåande opplæring.

Mål: Skapa bevisstgjerung og debatt i personalet om lesing og kjønn.

Innhold: Tre tekstar reiser blant anna følgjande spørsmål som utgangspunkt for debatt: Kva er det typiske synet på jenter som lesarar og gutar som lesarar? Kva kan årsakene vere til eventuelle skilnader i lesekompetanse og lesemotivasjon mellom kjønna? Kva kan skulen gjere for å støtte gutar og jenter sin motivasjon for å lese?

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **GUTAR, JENTER OG LESING**

Når lesing og skriving blir utfordrende på 1. og 2. trinn

Målgruppe: Lærere på barnetrinnet, særlig i begynneropplæringa.

Mål: Å kunne fange opp og, følge opp og tilrettelegge for elever med skriftspråklige utfordringer.

Innhold: Innholdet i øktene tar opp tematikk i tråd med tidlig innsats; å kunne fange opp og følge opp elever som kan få utfordringer med skriftspråket. Øktene går nærmere inn på utfordringer man må være spesielt observant på i begynneropplæringen samt kartlegging, observasjon og tips til eksplisitt undervisning.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **VANSKER MED SPRÅK, LESING OG SKRIVING**

Skulebiblioteket som pedagogisk ressurs

Målgruppe: Lærere på barnetrinnet, ungdomstrinnet og i vidaregåande opplæring.

Mål: Korleis skulebiblioteket kan vera eit verktøy for å styrka undervisninga på ulike måtar.

Innhold: Pakken ser mellom anna nærare på korleis skulebiblioteket kan vera ein ressurs i arbeidet med lesestimulering og litteraturformidling og utvikling av informasjonskompetanse, kva som kjenneteiknar det gode skulebiblioteket og korleis det kan bidra til å oppfylle krava i læreplanen. Innholdet er tilpassa dei ulike alderstrinna.

➔ PUBLISERT UNDER TEMAET **LESING SOM GRUNNLEGGENDE FERDIGHET**

L₂

E₁

S₃

Å være lese- og skrive lærer

Målgruppe: Lærarar på ungdomstrinnet og i vidaregåande opplæring.

Mål: Byggja ei felles forståing av kva som ligg i omgrepet «grunnleggjande ferdigheit,» kva det vil seia å vera lese- og skrive lærer i alle fag og korleis lærarar kan læra av kvarandre gjennom refleksjon og utforskande samtaler.

Innhald: Pakken ser blant anna nærare på måten lærarar samarbeider og samtalar på, og korleis ein kan få endå høgare kvalitet inn i denne samhandlinga. Refleksjonar rundt eksisterande praksis i lese- og skriveopplæringa ved skulen står sentralt. Ein ser nærare på både eigen og andre sin praksis rundt lesing og skrivning, som profesjonelle lærarar.

Bruk av digitale verktøy i lese- og skrivearbeidet

Målgruppe: Lærarar på ungdomstrinnet og i vidaregåande opplæring.

Mål: Å kunna bruka digitale verktøy på ein hensiktsmessig måte i faget ditt, slik at læringa til elevane blir betre.

Innhald: Innspel og konkrete forslag til korleis digitale verktøy kan brukast på konstruktive måtar når det gjeld lesing og skrivning. Korleis gi god respons digitalt, korleis digitale bøker kan gå inn i undervisinga på ein god måte og kva forskinga seier om lesing og skrivning på skjerm, er blant innfallsvinklane.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **OPPSTART**

God skriveopplæring

Målgruppe: Lærarar på ungdomstrinnet og i vidaregåande opplæring. Delar av materialet er særleg relevant i skriveundervisinga for minoritetsspråklege.

Mål: Byggja kunnskap om kva som kjenneteiknar god skriveopplæring på ungdomstrinnet.

Innhald: Viktige prinsipp i skriveopplæringa - som modellering, lesing av modelltekstar, klare formål, tydelege rammer for skriveoppgåvene til elevane og støtte og rettleiing i skriveprosessen - er sentrale emne.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **LESING, SKRIVING OG DIGITALE TEKNOLOGIER**

God leseopplæring

Målgruppe: Lærarar på ungdomstrinnet og i vidaregåande opplæring.

Mål: Å leggje til rette for refleksjon over kva lesing er og korleis ein kan arbeide med lesing i klasserommet.

Innhald: Vi vil sjå nærmare på kva som kjenneteiknar den gode lesaren og den dyktige leselæraren. God leseopplæring handlar om å utvikle lesarar som er engasjerte, strategiske, som har gode språklege ferdigheiter og god tekstkompetanse. Øktene i denne pakken vil gå inn på ulike sider ved lesing og korleis lærarar kan vidareutvikle eigen praksis.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGOVERGRIPENDE LESING OG SKRIVING**

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGOVERGRIPENDE LESING OG SKRIVING**

Elever med stort læringspotensial

Målgruppe: Lærere på barne- og ungdomstrinnet.

Mål: Gi lærarane reiskap til å gjennomføre tilpassa opplæring som inkluderer elevar med stort læringspotensial.

Innhold: I pakken viser vi kva som kjenneteiknar elevar med stort og eksepsjonelt stort læringspotensial, seier litt om kvifor ein skal tilrettelegge undervisninga for desse elevane, og gir døme på korleis ein kan gjere det innanfor rammene for tilpassa opplæring.

Elever med IOP i de fleste fag

Målgruppe: Lærere på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Mål: Gi lærere redskap til å kunne planlegge god lese- og skriveopplæring for elever med individuell opplæringsplan i de fleste fag.

Innhold: Bevisstgjøring av språk, holdninger og innhold i spesialundervisningen. Synliggjøre hvordan det å jobbe med tekster som opptrer i dagliglivet kan bidra til å øke disse elevenes deltakelse og selvstendighet. I pakken ser vi også på hva som kjennetegner leseopplæring på begynnerstadiet for ungdom, og hvordan man kan jobbe med lesing og skrijving i fag for denne elevgruppa.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **ELEVER MED STORT LÆRINGSPOTENSIAL**

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **VANSKER MED SPRÅK, LESING OG SKRIVING**

Nyankomne, minoritetsspråklige elever

Målgruppe: Lærere og skoleledere på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Mål: Gi innsikt i hvordan skolen kan etablere gode mottaksrutiner som består av: Kartlegging, innholdet i opplæringen den første tiden og samarbeidet mellom lærere, skole og hjem og ulike nivåer i utdanningsløpet.

Innhold: Pakken består av fire økter: 1. Mottak av nyankomne elever. 2. Opplæring den første tiden. 3. Samarbeid om elevens opplæring. 4. Overganger mellom ulike nivåer og opplæringstilbud.

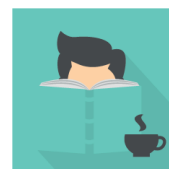

Lesing, skrijving og muntlighet i KRLE

Målgruppe: Lærere i KRLE på ungdomstrinnet.

Mål: Etablere en felles forståelse for hva lesing, skrijving og muntlighet i KRLE er, om utfordringene elevene kan oppleve i faget og hvordan læreren kan støtte elevene i læringen.

Innhold: Kompetanseutviklingspakken gir innsikt i hva lesing, skrijving og muntlighet som grunnleggende ferdigheter innebærer i KRLE. Pakken gir rom til å reflektere rundt hvordan man kan arbeide med eksplisitt lese- og skriveopplæring i klasserommet. I tillegg ser pakken nærmere på hvordan du som lærer kan bruke muntlighet til å utvikle elevenes forståelse og innsikt i faget.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FLERSPRÅKLIGE ELEVER**

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGSPESIFIKK LESING OG SKRIVING**

Skulebiblioteket som pedagogisk ressurs

Målgruppe: Lærarar på barnetrinnet, ungdomstrinnet og i vidaregåande opplæring.

Mål: Korleis skulebiblioteket kan vera eit verktøy for å styrka undervisninga på ulike måtar.

Innhald: Pakken ser mellom anna nærare på korleis skulebiblioteket kan vera ein ressurs i arbeidet med lesestimulering og litteraturformidling og utvikling av informasjonskompetanse, kva som kjenne-teiknar det gode skulebiblioteket og korleis det kan bidra til å oppfyllo krava i læreplanen. Innhaldet er tilpassa dei ulike alderstrinna.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGOVERGRIPENDE LESING OG SKRIVING**

Dataspill i undervisningen

Målgruppe: Lærere på ungdomstrinnet og i vidaregåande opplæring.

Mål: Hvordan bruke dataspill i undervisningen på en hensiktsmessig måte.

Innhald: Spill er et stadig viktigere narrativt medium i vår samtid, og denne pakken vil introdusere hvordan og hvorfor dette mediet kan brukes som autentiske tekster i undervisning. Videre gis det innspill og tips til hvordan man kan bruke dataspill på en faglig utviklende måte.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **LESING, SKRIVING OG DIGITALE TEKNOLOGIER**

Lesing og skiving i musikk

Målgruppe: Faglærere i musikk på barne- og ungdomstrinnet.

Mål: Bidra til at faglærere i musikk kan reflektere rundt egen praksis og slik kunne ivareta lese- og skriveopplæring på en fagrelevant måte.

Innhald: I denne kompetanseutviklingspakken drøftes spørsmål som: Hva innebærer lesing som grunnleggende ferdighet i musikk? Hva innebærer skiving som grunnleggende ferdighet i musikk? Hva vil det si å kunne skrive og lese i musikk? Det oppfordres til refleksjon rundt tekster, filmer og eksempler fra praksisfeltet.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGSPESIFIKK LESING OG SKRIVING**

Undervisningsplanlegging

Målgruppe: Lærere på ungdomstrinnet og i vidaregåande opplæring.

Mål: Å legge til rette for å drøfte kompetansebegrepet og planleggingspraksiser, samt å gi støtte til arbeidet med å omsette læreplanen til praktisk undervisning, der arbeid med lesing og skiving er en integrert del av undervisningen.

Innhald: Pakken utforsker spørsmål som: Hvordan kan vi planlegge undervisning som utvikler elevenes kompetanse? Hvordan kan læreplanen og teorier om god leseopplæring omsettes til praktisk undervisning? På hvilke måter kan leseplanleggeren være et verktøy i undervisningsplanleggingen?

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGOVERGRIPENDE LESING OG SKRIVING**

Å lese frå fleire kjelder med same tema

Målgruppe: Lærarar i grunnskulen og i vidaregåande opplæring.

Mål: Bygje ei felles forståing av kvifor ein bør jobbe med multiple tekstar i skulen og korleis dette kan gjerast.

Innhald: Sentrale problemstillingar er blant andre: Kvifor er det viktig å jobbe med multiple tekstar og kritisk lesing i skulen? Korleis kan multiple tekstar stimulere til djupnelæring? Korleis arbeide med fleire, ulike tekstar i klasserommet?

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGOVERGRIPENDE LESING OG SKRIVING**

Språkutviklende skriveundervisning i fremmedspråk

Målgruppe: Fremmedspråklærere på ungdomstrinnet.

Mål: Gi en god innføring i Sirkelen for undervisning og læring for at lærere skal kunne bruke denne til helhetlig og språkutviklende skriveopplæring relativt tidlig i fremmedspråkopplæringa.

Innhald: Viser hvordan fremmedspråklærere gjennom helhetlig og språkutviklende undervisning kan ta elevene et steg videre i skriveingen av informasjonstekst. Ulike former for stillasbygging, som modellering, varierte læringsaktiviteter og læringsamtaler skal gi elevene støtte i prosessen med å utvikle seg som skrivere.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGSPESIFIKK LESING OG SKRIVING**

Nynorsk som hovudmål

Målgruppe: Lærarar på ungdomstrinnet og i vidaregåande opplæring.

Mål: Å rette merksemda mot dei særlege utfordringane som nynorskelevane har og motivere lærarar til å hjelpe desse elevane til å bli trygge språkbrukarar.

Innhald: Vi vil sjå nærmare på kva utfordringar elevar som har nynorsk som hovudmål har. Øktene i denne pakka vil ta for seg kor viktig det er at elevane får lese gode og varierte nynorsktekstar og vise kor læraren kan finne desse tekstane. Vidare vil øktene vise korleis arbeid med ord og omgrep og det å samanlikne fagspråk på bokmål og nynorsk kan hjelpe elevane til å auke språkleg sjølv-tillit.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGOVERGRIPENDE LESING OG SKRIVING**

Nynorsk som sidemål

Målgruppe: Alle som underviser i norskfaget på ungdomsskulen og i vidaregåande opplæring.

Mål: Å få til ei sidemålsopplæring som tar i bruk varierte metodar, og som kan engasjere elevar med ulike føresetnader og motivasjon.

Innhald: I pakka vil fokus vere på grunnleggande ferdigheiter i lesing og skiving utifrå eit nynorskperspektiv og på korleis skulane kan få til meir forpliktande samarbeid rundt sidemålsopplæringa på skolen.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGSPESIFIKK LESING OG SKRIVING**

Nasjonal prøve i lesing

Målgruppe: Lærere på mellomtrinnet og ungdomstrinnet.

Mål: Gi kunnskap om hvordan nasjonal prøve i lesing kan brukes som et pedagogisk verktøy i leseopplæringen.

Innhold: Pakken viser hvordan du kan bruke resultater fra nasjonale prøver i arbeidet med å utvikle elevenes leseferdigheter. Blant annet går vi grundigere inn på hvordan læreren kan arbeide for å utvikle elevenes evne til kritisk lesing, lese mellom linjene, lese sammensatte tekster og å lese multiple tekster, med utgangspunkt i nasjonale prøver.

► PUBLISERT UNDER TEMAET **VURDERINGSVERKTØY**

Språkvansker

Målgruppe: Lærere på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Mål: Å kunne oppdage, vurdere og følge opp elever som strever med språk.

Innhold: Pakken setter fokus på språkvansker hos ungdom. Gjennom de ulike modulene gis det kunnskap om hvordan oppdage og følge opp ungdommer som i ulik grad og på ulike måter strever med språk. Slike vansker vil påvirke skolearbeidet, og kan også ha innvirkning på det sosiale og emosjonelle området. Vi diskuterer hvordan lærere kan støtte disse ungdommene i deres hverdag.

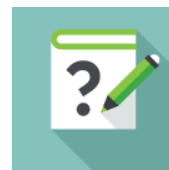
► PUBLISERT UNDER TEMAET **VANSKER MED SPRÅK, LESING OG SKRIVING**

Lese- og skrivevansker

Målgruppe: Lærere på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Mål: Lærerne skal kunne gjenkjenne, forstå og veilede elever som strever med lesing og skrijving og kunne tilpasse undervisningen til dem.

Innhold: Etter å ha gjennomført pakken skal deltakerne ha lært ulike kjennetegn ved elever som har dysleksi og andre lese- og skrivevansker, hørt om kartleggingsmateriell og rettigheter, og fått presentert og prøvd ut tiltak som kan brukes i klasserommet: lese- og skrivestrategier og tilgjengelig lese- og skriveteknologi.

► PUBLISERT UNDER TEMAET **VANSKER MED SPRÅK, LESING OG SKRIVING**

Det flerspråklige klasserommet

Målgruppe: Lærere på barne- og ungdomstrinn som har flerspråklige elever i klassen.

Mål: Å gi lærere faglig og didaktisk trygghet til å stå i det flerspråklige klasserommet.

Innhold: Denne pakken gir en innføring i interkulturell kompetanse og andrespråklæring som kan styrke lærers mestringsfølelse i det flerspråklige klasserommet. Videre introduseres didaktisk verktøy som kan være til nytte i tilrettelegging og tilpassing av undervisning for flerspråklige elever.

► PUBLISERT UNDER TEMAET **FLERSPRÅKLIGE ELEVER**

Gutar, jenter og lesing

Målgruppe: Lærere på barne- og ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Mål: Skape bevisstgjøring og debatt i personalet om lesing og kjønn.

Innhold: Tre tekster reiser blant annet følgende spørsmål som utgangspunkt for debatt: Kva er det typiske synet på jenter som lesarar og gutar som lesarar? Kva kan årsakene vere til eventuelle skilnader i lesekompetanse og lesemotivasjon mellom kjønna? Kva kan skulen gjere for å støtte gutar og jenter sin motivasjon for å lese?

↳ PUBLISERT UNDER TEMAET **GUTAR, JENTER OG LESING**

Kartlegging av skriftspråklige ferdigheter

Målgruppe: Lærere, spesialpedagoger og ansatte i PPT.

Mål: Formidle kunnskap om kartlegging og kartleggingsprøver.

Innhold: Pakken er utformet som en innledning til ressurser som omhandler nasjonale prøver, de obligatoriske kartleggingsprøvene i lesing, Lesesenterets staveprøve og Lesesenterets bokstavprøve.

↳ PUBLISERT UNDER TEMAET **VURDERINGSVERKTØY**

Norskfaglige praksiser

Målgruppe: Alle som underviser i norskfaget på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Mål: Gi lærere mulighet til å utvikle sin kunnskap om god lese-, skrive- og muntlighetsopplæring i norsk, gjennom en prosess de samtidig ser nytten av underveis.

Innhold: Du gis mulighet til å styrke din faglige kompetanse gjennom tekstmøter og tekstarbeid. Du får i tillegg forslag til nye måter å invitere elevene inn i faget på. Her får du også støtte til hvordan du kan formidle faglig innhold.

↳ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGSPESIFIKK LESING OG SKRIVING**

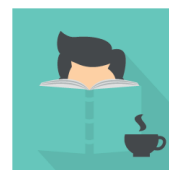
Lesing, skriving og muntlighet i samfunnsfagene

Målgruppe: Lærere på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Mål: Etablere en felles forståelse for hva lesing, skriving og muntlighet i samfunnsfagene er, om utfordringene elevene kan oppleve og hvordan læreren kan støtte elevene i læringen.

Innhold: Pakken gir innsikt i hva lesing, skriving og muntlighet som grunnleggende ferdigheter innebærer i samfunnsfagene. Refleksjoner om hvordan man kan arbeide med eksplisitt lese- og skriveopplæring i klasserommet og skape og utvikle kritisk tenkning, gode evner til refleksjon, argumentasjon kildekritikk.

↳ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGSPESIFIKK LESING OG SKRIVING**

Å være lese- og skriveleærer

Målgruppe: Lærere på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Mål: Bygga ei felles forståing av kva som ligg i omgrepet «grunnleggjande ferdigheit,» kva det vil seia å vera lese- og skriveleærer i alle fag og korleis lærere kan læra av kvarandre gjennom refleksjon og utforskande samtaler.

Innhald: Pakken ser blant anna nærare på måten lærere samarbeider og samtalar på, og korleis ein kan få endå høgare kvalitet inn i denne samhandlinga. Refleksjonar rundt eksisterande praksis i lese- og skriveopplæringa ved skulen står sentralt. Ein ser nærare på både eigen og andre sin praksis rundt lesing og skrivning, som profesjonelle lærere.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **OPPSTART**

God skriveopplæring

Målgruppe: Lærere på ungdomstrinnet og i videregående opplæring. Delar av materialet er særleg relevant i skriveundervisninga for minoritetsspråklege.

Mål: Bygga kunnskap om kva som kjenneteiknar god skriveopplæring på ungdomstrinnet.

Innhald: Viktige prinsipp i skriveopplæringa - som modellering, lesing av modelltekstar, klare formål, tydelege rammer for skriveoppgåvene til elevane og støtte og rettleiing i skriveprosessen - er sentrale emne.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGOVERGRIPENDE LESING OG SKRIVING**

Bruk av digitale verktøy i lese- og skrivearbeidet

Målgruppe: Lærere på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Mål: Å kunna bruka digitale verktøy på ein hensiktsmessig måte i faget ditt, slik at læringa til elevane blir betre.

Innhald: Innspel og konkrete forslag til korleis digitale verktøy kan brukast på konstruktive måtar når det gjeld lesing og skrivning. Korleis gi god respons digitalt, korleis digitale bøker kan gå inn i undervisninga på ein god måte og kva forskinga seier om lesing og skrivning på skjerm, er blant innfallsvinklane.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **LESING, SKRIVING OG DIGITALE TEKNOLOGIER**

God leseopplæring

Målgruppe: Lærere på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Mål: Å leggje til rette for refleksjon over kva lesing er og korleis ein kan arbeide med lesing i klasserommet.

Innhald: Vi vil sjå nærmare på kva som kjenneteiknar den gode lesaren og den dyktige leselæraren. God leseopplæring handlar om å utvikle lesere som er engasjerte, strategiske, som har gode språklege ferdigheiter og god tekstkompetanse. Øktene i denne pakken vil gå inn på ulike sider ved lesing og korleis lærere kan vidareutvikle eigen praksis.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGOVERGRIPENDE LESING OG SKRIVING**

Studieforberedt

Målgruppe: Lærere i studieforberedende utdanningsprogram.

Mål: Bidra til at elevene er godt forberedt til høyere utdanning.

Innhold: Kompetanseutviklingspakken gir kunnskap og verktøy til lærere med elever som planlegger høyere utdanning. Tar opp emner som blant annet dybdelæring, å bruke kilder i større skriveopdrag, selvregulert læring og studentidentitet.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGOVERGRIPENDE LESING OG SKRIVING**

Nyankomne, minoritetsspråklige elever

Målgruppe: Lærere og skoleledere på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Mål: Gi innsikt i hvordan skolen kan etablere gode mottaksrutiner som består av: Kartlegging, innholdet i opplæringen den første tiden og samarbeidet mellom lærere, skole og hjem og ulike nivåer i utdanningsløpet.

Innhold: Pakken består av fire økter: 1. Mottak av nyankomne elever. 2. Opplæring den første tiden. 3. Samarbeid om elevens opplæring. 4. Overganger mellom ulike nivåer og opplærings-tilbud.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FLERSPRÅKLIGE ELEVER**

Elever med IOP i de fleste fag

Målgruppe: Lærere på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Mål: Gi lærere redskap til å kunne planlegge god lese- og skriveopplæring for elever med individuell opplæringsplan i de fleste fag.

Innhold: Bevisstgjøring av språk, holdninger og innhold i spesialundervisningen. Synliggjøre hvordan det å jobbe med tekster som opptrer i dagliglivet kan bidra til å øke disse elevenes deltakelse og selvstendighet. I pakken ser vi også på hva som kjennetegner leseopplæring på begynnerstadiet for ungdom, og hvordan man kan jobbe med lesing og skrijving i fag for denne elevgruppa.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **VANSKER MED SPRÅK, LESING OG SKRIVING**

Nynorsk som sidemål

Målgruppe: Alle som underviser i norskfaget på ungdomsskolen og i videregående opplæring.

Mål: Å få til ei sidemålsopplæring som tar i bruk varierte metodar, og som kan engasjere elevar med ulike føresetnader og motivasjon.

Innhold: I pakka vil fokus vere på grunnleggande ferdigheiter i lesing og skrijving utifrå eit nynorskperspektiv og på korleis skulane kan få til meir forpliktande samarbeid rundt sidemålsopplæringa på skolen.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGSPESIFIKK LESING OG SKRIVING I STUDIEFORBEREDENDE**

Gutar, jenter og lesing

Målgruppe: Lærarar på barne- og ungdomstrinnet og i vidaregåande opplæring.

Mål: Skapa bevisstgjerung og debatt i personalet om lesing og kjønn.

Innhald: Tre tekstar reiser blant anna følgjande spørsmål som utgangspunkt for debatt: Kva er det typiske synet på jenter som lesarar og gutar som lesarar? Kva kan årsakene vere til eventuelle skilnader i lesekompetanse og lesemotivasjon mellom kjønna? Kva kan skulen gjere for å støtte gutar og jenter sin motivasjon for å lese?

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **GUTAR, JENTER OG LESING**

Lesing, skriving og muntlighet i samfunnsfagene

Målgruppe: Lærere på ungdomstrinnet og i vidaregåande opplæring.

Mål: Etablere en felles forståelse for hva lesing, skriving og muntlighet i samfunnsfagene er, om utfordringene elevene kan oppleve og hvordan læreren kan støtte elevene i læringen.

Innhald: Gir innsikt i hva lesing, skriving og muntlighet som grunnleggende ferdigheter innebærer i samfunnsfagene. Refleksjoner om hvordan man kan arbeide med eksplisitt lese- og skriveopplæring i klasserommet og skape og utvikle kritisk tenkning, gode evner til refleksjon, argumentasjon og kildekritikk.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGSPESIFIKK LESING OG SKRIVING I STUDIEFORBEREDENDE**

Lesing og skriving i design og håndverk

Målgruppe: Lærarar på det yrkesfaglege programområdet design og håndverk.

Mål: Å skape ei felles forståing for kva det vil seie å vere lese- og skrivelærar i design og håndverk (DH).

Innhald: Vi vil sjå nærmare på kva som kjenneteiknar lesing og skriving i DH. Lesing av symbol er eit særtrekk ved lesing i DH og vi vil vise måtar ein kan arbeide med denne fagspesifikke lesinga på. Vidare vil vi komme inn på korleis lærarane kan arbeide for å styrke elevane si omgrepsforståing i faga både munnleg, skriftleg og i praktisk arbeid.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGSPESIFIKK LESING OG SKRIVING I YRKEFAG**

Norskfaglige praksiser

Målgruppe: Alle som underviser i norskfaget på ungdomstrinnet og i vidaregåande opplæring.

Mål: Gi lærere mulighet til å utvikle sin kunnskap om god lese-, skrive- og muntlighetsopplæring i norsk, gjennom en prosess de samtidig ser nytten av underveis.

Innhald: Du gis mulighet til å styrke din faglige kompetanse gjennom tekstmøter og tekstarbeid. Du får i tillegg forslag til nye måtar å invitere elevene inn i faget på. Her får du også støtte til hvordan du kan formidle faglig innhold.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGSPESIFIKK LESING OG SKRIVING I STUDIEFORBEREDENDE**

Lesing og lesemotivasjon i helse- og oppvekstfag

Målgruppe: Lærere på det yrkesfaglige programområdet helse- og oppvekstfag.

Mål: Å skape ei felles forståing for kva det vil seie å vere leselærer i helse- og oppvekstfag.

Innhald: Vise korleis det å arbeide med lesing er å arbeide med fag og korleis lærarane kan leggja til rette for at elevane får styrka sin lesekompetanse. Vi vil synleggjere korleis undervisinga kan planleggjast i tråd med mål og vurdering og gje eksempel på korleis ein kan arbeide med lesing som ein prosess. Dei ulike øktene vil innehalde konkrete døme på ulike arbeidsmåtar som kan nyttast i undervisinga.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET FAGSPESIFIKK LESING OG SKRIVING I YRKESFAG

Å arbeide med læringsstrategier i yrkesfag

Målgruppe: Lærere på yrkesfaglige programråder.

Mål: Å vise hvordan yrkesfaglærere kan gi god opplæring i læringsstrategier som trener elevane til selv å ta seg fram i tekster i faget.

Innhald: Viser korleis undervisinga kan strukturerast i ei før-, under- og etterfase og korleis læraren kan rettleie elevane ved å modellera strategiar. Konkrete døme på lese- og skrivestrategiar som trenar elevane i å søkelesa og i å læra ord og omgrep.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET FAGSPESIFIKK LESING OG SKRIVING I YRKESFAG

Skulebiblioteket som pedagogisk ressurs

Målgruppe: Lærere på barnetrinnet, ungdomstrinnet og i vidaregåande opplæring.

Mål: Korleis skulebiblioteket kan vera eit verktøy for å styrka undervisinga på ulike måtar.

Innhald: Pakken ser mellom anna nærare på korleis skulebiblioteket kan vera ein ressurs i arbeidet med kjeldebruk, kritisk tenking og utvikling av informasjonskompetanse. Vidare kva som kjenneteiknar det gode skulebiblioteket og korleis det kan bidra til å oppfylle krava i læreplanen. Innhaldet er tilpassa dei ulike alderstrinna.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET FAGOVERGRIPENDE LESING OG SKRIVING

Norskfaglige praksiser – yrkesfag

Målgruppe: Norskklærere på yrkesfaglig studieretning.

Mål: Gi norskklærerne anledning til å styrke sin faglige kunnskap om god lese-, skrive- og muntlighetsopplæring i norsk gjennom en prosess de samtidig ser nytten av underveis.

Innhald: Deltakerne får mulighet til å bli bevisst, styrke og fornye egen praksis ved at perspektiver fra pågående forskning og erfaringer fra eget klasserom møtes i samtaler, samarbeid og refleksjon. Mellom samarbeidsøktene legges det opp til enkle utprøvinger av nye perspektiver.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET FAGSPESIFIKK LESING OG SKRIVING I YRKESFAG

Dataspill i undervisningen

Målgruppe: Lærere på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Mål: Hvordan bruke dataspill i undervisningen på en hensiktsmessig måte.

Innhold: Spill er et stadig viktigere narrativt medium i vår samtid, og denne pakken vil introdusere hvordan og hvorfor dette mediet kan brukes som autentiske tekster i undervisning. Videre gis det innspill og tips til hvordan man kan bruke dataspill på en faglig utviklende måte.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **LESING, SKRIVING OG DIGITALE TEKNOLOGIER**

Å lese frå fleire kjelder med same tema

Målgruppe: Lærarar i grunnskulen og i vidaregåande opplæring.

Mål: Byggje ei felles forståing av kvifor ein bør jobbe med multiple tekstar i skulen og korleis dette kan gjerast.

Innhold: Sentrale problemstillingar er blant andre: Kvifor er det viktig å jobbe med multiple tekstar og kritisk lesing i skulen? Korleis kan multiple tekstar stimulere til djupnelæring? Korleis arbeide med fleire, ulike tekstar i klasserommet?

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGOVERGRIPENDE LESING OG SKRIVING**

Undervisningsplanlegging

Målgruppe: Lærere på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Mål: Å legge til rette for å drøfte kompetansebegrepet og planleggingspraksiser, samt å gi støtte til arbeidet med å omsette læreplanen til praktisk undervisning, der arbeid med lesing og skriving er en integrert del av undervisningen.

Innhold: Pakken utforsker spørsmål som: Hvordan kan vi planlegge undervisning som utvikler elevenes kompetanse? Hvordan kan læreplanen og teorier om god leseopplæring omsettes til praktisk undervisning? På hvilke måter kan leseplanleggeren være et verktøy i undervisningsplanleggingen?

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGOVERGRIPENDE LESING OG SKRIVING**

Nynorsk som hovudmål

Målgruppe: Lærarar på ungdomstrinnet og i vidaregåande opplæring.

Mål: Å rette merksemda mot dei særlege utfordringane som nynorskelevane har og motivere lærarar til å hjelpe desse elevane til å bli trygge språkbrukarar.

Innhold: Vi vil sjå nærmare på kva utfordringar elevar som har nynorsk som hovudmål har. Øktene i denne pakka vil ta for seg kor viktig det er at elevane får lese gode og varierte nynorsktekstar og vise kor læraren kan finne desse tekstane. Vidare vil øktene vise korleis arbeid med ord og omgrep og det å samanlikne fagspråk på bokmål og nynorsk kan hjelpe elevane til å auke språkleg sjølv-tillit.

➤ PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGOVERGRIPENDE LESING OG SKRIVING**

Språkvanser

Målgruppe: Lærere på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Mål: Å kunne oppdage, vurdere og følge opp elever som strever med språk.

Innhold: Pakken setter fokus på språkvanser hos ungdom. Gjennom de ulike modulene gis det kunnskap om hvordan oppdage og følge opp ungdommer som i ulik grad og på ulike måter strever med språk. Slike vansker vil påvirke skolearbeidet, og kan også ha innvirkning på det sosiale og emosjonelle området. Vi diskuterer hvordan lærere kan støtte disse ungdommene i deres hverdag.

 PUBLISERT UNDER TEMAET **VANSKER MED SPRÅK, LESING OG SKRIVING**

Lese- og skrivevansker

Målgruppe: Lærere på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Mål: Lærerne skal kunne gjenkjenne, forstå og veilede elever som strever med lesing og skrivning og kunne tilpasse undervisningen til dem.

Innhold: Etter å ha gjennomført pakken skal deltakerne ha lært ulike kjennetegn ved elever som har dysleksi og andre lese- og skrivevansker, hørt om kartleggingsmateriell og rettigheter, og fått presentert og prøvd ut tiltak som kan brukes i klasserommet: lese- og skrivestrategier og tilgjengelig lese- og skriveteknologi.

 PUBLISERT UNDER TEMAET **VANSKER MED SPRÅK, LESING OG SKRIVING**

Å lese og skrive fagtekst i teknikk og industriell produksjon, elektro og bygg og anlegg

Målgruppe: Lærere på dei yrkesfaglege programområda teknikk og industriell produksjon, elektro og bygg og anlegg.

Mål: Bidra til at lærarane får auka motivasjon til å arbeide med lesing og skrivning på faga sine premisser.

Innhold: Pakken inneheld tre økter: 1. Korleis aktive arbeidsmetodar kan engasjere elevane inn i lesing av fagtekstar. 2. Å lese og forstå fagtekstar. Metodar for arbeid med ord og omgrep. 3. Korleis hjelpe elevane til å skrive utfyllande tekstar med faglig innhald og meir presist språk i tekstane sine?

 PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGSPESIFIKK LESING OG SKRIVING I YRKESFAG**

Lesing, skrivning og muntlighet i religion og etikk

Målgruppe: Lærere i religion og etikk i videregående opplæring.

Mål: Etablere en felles forståelse for hva lesing, skrivning og muntlighet i religion og etikk er, om utfordringene elevene kan oppleve og hvordan læreren kan støtte elevene i læringen.

Innhold: Om lesing, skrivning og muntlighet som grunnleggende ferdigheter i religion og etikk. Pakken gir rom til å reflektere rundt hvordan man kan arbeide med eksplisitt lese- og skriveopplæring i klasserommet. I tillegg hvordan du som lærer kan bruke muntlighet til å utvikle elevenes forståelse og innsikt i faget.

 PUBLISERT UNDER TEMAET **FAGSPESIFIKK LESING OG SKRIVING I STUDIEFORBEREDENDE**

Å kome i gang med Språkløyper

For å lukkast i arbeidet med Språkløyper er det nødvendig at leiinga tek del i planlegging, organisering og gjennomføring. Ein bør forankre arbeidet i lokale planar der fagsamlingar er datofesta. Mellom kvar samling må det vere tid nok til å gjennomføre oppdrag og utprøvingar. Vi anbefalar om lag ei økt i månaden. For å sikre samheng og kontinuitet er det ein fordel om dei som leiar arbeidet har eit møte mellom kvar ny økt, for å drøfte erfaringar frå førre møte og førebu neste økt.

Dei som har ansvar for planlegging og gjennomføring bør gjere seg godt kjent med nettsida. Støtte til oppstart finn ein også ved å gå inn på «**Eiere og ledelse**» på framsida eller på «**Slik kommer du i gang**» på inngangssidene til barnehage, barnetrinn, ungdomstrinn eller vidaregåande. Der finn ein orienteringar om korleis Språkløyper er bygd opp, og

korleis nettressursane er tenkt brukt. Det kan også vere lurt å lese det som står under «Om Språkløyper». I tillegg er det utarbeidd rettleiingar til kvar einskild pakke som ligg under «**Bruk av pakken**». Her finst informasjon om kva som konkret bør gjerast i forkant av kvar økt.

Barnehage: Vi anbefalar å starte med å reflektere rundt eksisterande praksis i barnehagen og kva behov ein har for å jobbe med dei ulike faglege områda. Dette kan bidra til å skape engasjement i personalet for å gå i gang med felles utviklingsarbeid. Ståstadsanalysane eller plakatane med kjernekomponentar og mål i «*Språkhverdag*», «*Språk og leseaktiviteter*» eller «*Språkvansker*» er fine oversikter og kan vere til god hjelp i oppstarten.

Skole: Vi anbefaler å starte med «Oppstart-pakken». Her er det mellom anna arbeid med eit kartleggingsskjema, der drøfting av eksisterande praksis kan danne grunnlag for å velje kva kompetanseutviklingspakke(r) ein ønsker å arbeide vidare med.

Organisering og gjennomføring av fagsamlingane

Den som skal leie arbeidet må gjere seg kjent med mål, innhald og oppdrag/utprøving i den aktuelle økta. Det vil då vere lettare å styre tida og organisere gruppearbeid, diskusjonar og erfaringsdeling. Tida som er oppgitt til kvart øktelement er rettleiande, og den som leier kan gjere lokale tilpassingar. Når det er lagt opp til samtalar i grupper anbefaler vi mellom 3 og 5 deltakarar i gruppa.

Barnehage: Arbeidet med ein pakke strekker seg over minst eit år, der målgruppa er heile personalet. I store barnehagar kan det vere naudsynt å dele personalgruppa og små barnehagar kan ha nytte av å samarbeide med andre små barnehagar.

Skole: Nokre pakker passar å bruke felles i samla personale, andre passar for utvalde grupper av lærarar. Arbeidet kan gjerne organiserast i form av faste grupper som samarbeider over tid. Desse kan organiserast ut frå trinn eller fag, men det kan også vere fruktbart for utviklingsprosessane å sette saman nye grupper på tvers av allereie eksisterande samarbeidsgrupper.

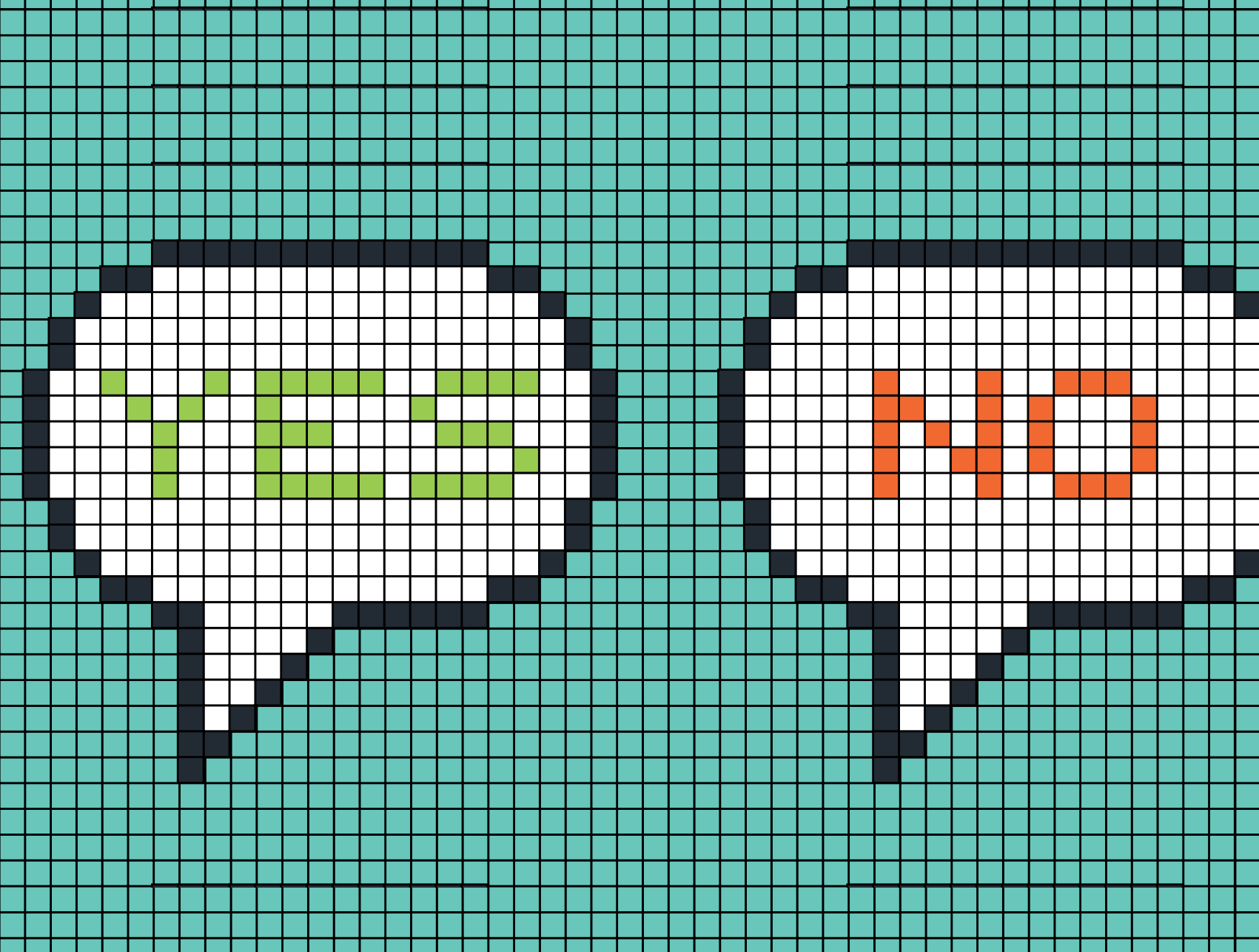
Refleksjon, oppdrag og utprøving

Vi lærer ved å samtale, tenke, drøfte og reflektere. Refleksjon er ein aktiv og meiningssøkande handling, der språket vert brukt for å vurdere og revurdere eigen kunnskap eller overttyding. I Språkløyper ønsker vi å skape rom for refleksjon gjennom å legge opp til faglege diskusjonar rundt eigen og andres praksis. Det handlar om å øve opp eit analytisk blick, der ein spør kvarandre «kva gjer vi, og kvifor gjer vi det?».

Ved å arbeide med det faglege innhaldet som vert presentert i øktene, får deltakarane tilgang til relevant forskning og kan då sjå fleire og ulike perspektiv opp mot kvarandre.

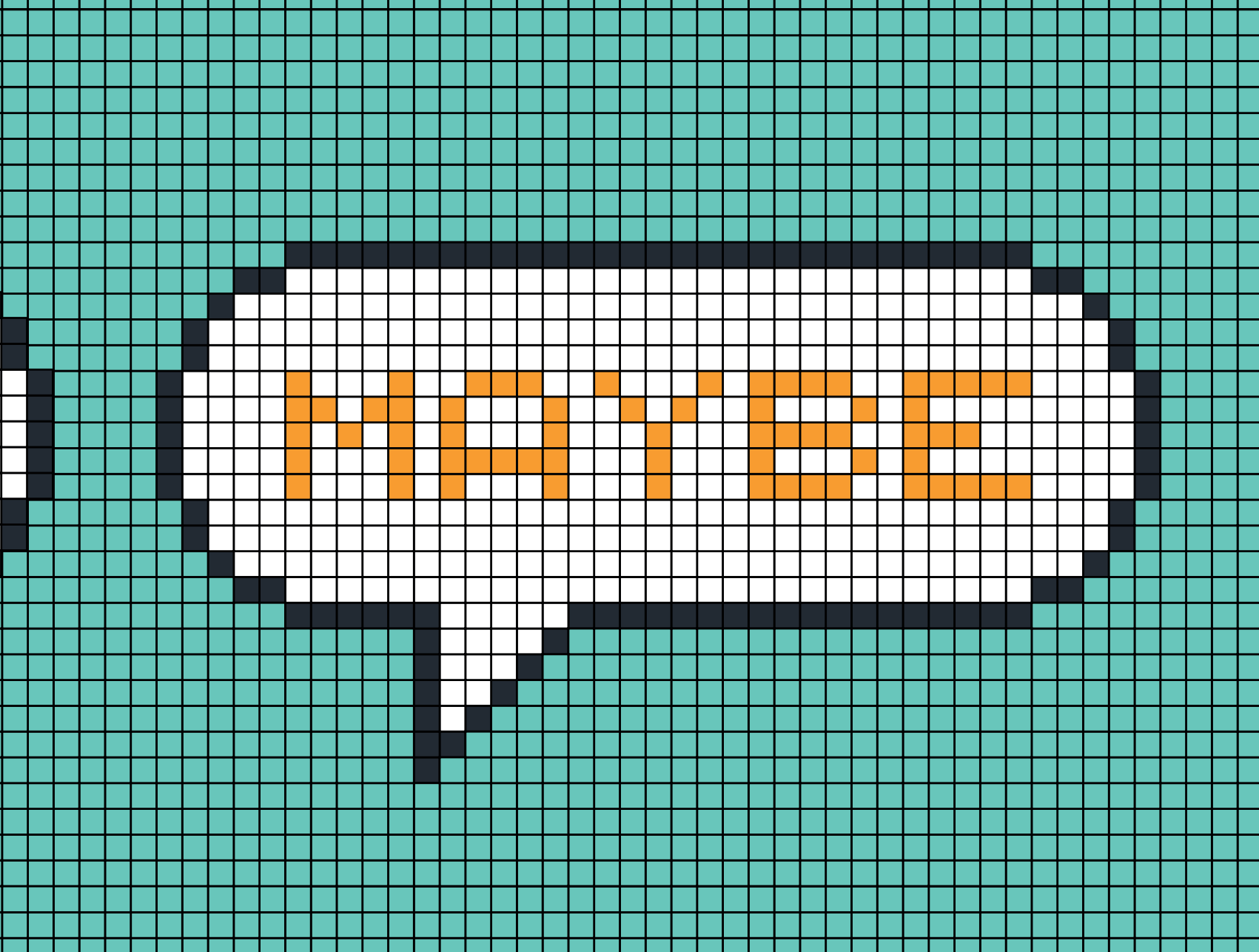
Utprøvingane er arenaen der den forskingsbaserte teorien og praksisen møtest. Skal ein nå det overordna målet om å styrke den språklege kompetansen til alle barn og elevar er det avgjerande at arbeidet med Språkløyper ikkje stoppar med fagsamlingane. Når ein prøver ut korleis nye faglege perspektiv kan omsettast til praksis, gjer ein seg nye erfaringar og tankar. I dialogiske refleksjonsprosessar kan det føre til at vi endrar og grunngir våre val gjennom ny og utvida innsikt.

Les meir om å planlegge og bruke Språkløyper i «Eiere og ledelse» på framsida av språkløyper.no, og i «Bruk av pakken» .

EUREKA

WOW

WELCOME

Lesesenteret
Universitetet i Stavanger

Skrivesenteret
Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning

www.sprakloyper.no